

РІК ВИДАННЯ
XXXVI

№ 27 (1010)

8 ЖОВТНЯ

1970 р.

Ціна 2 коп.

ПОСВЯТА В СТУДЕНТИ

Радісним для студентів-першокурсників був день 30 вересня. Веселі і збуджені, по-святковому одягнені зібралися вони на свої перші збори.

Вони — це 1800 юнаків і дівчат, які цього року поповнили студентську сім'ю. Попереду — нелегкий шлях до знань, до оволодіння основами наук.

А поки що збори...

Звучать мелодії комсомольських пісень, не стихають у великому актовому залі гомін, сміх...

Знайомитись не доводиться. Всі прийшли як давні друзі. Це тому, що нинішнього року першокурсники не виїхали відразу додому, а всі трудилися на впорядкованій території університетських об'єктів. Тут і здружилися.

Тепер лише чути:

— Галю, ти переписала розклад занять?

— За яким столом сидиш? і т. д.

Стихає гучномовець. Допитливі очі юнаків та дівчат вдивляються у сцену. Секретар парткому професор **О. В. Сурилов** відкриває урочисті збори і надає слово для привітання ректорові університету професору **О. В. Богатському**.

Він сказав:

— Сьогодні, вітаючи вас, першокурсників, зі вступом до університету, з початком занять, хочеться закликати усіх свято виконувати заповіт В. І. Леніна, проголошений на III з'їзді комсомолу: вчитися, вчитися, вчитися...

Це основна ваша робота в університеті. Говорячи робота, я не помиляюся, тому що шлях до опанування наукою — це важкий, наполегливий, цілеспрямований труд.

Одеський університет, — говорить ректор, — один з найстаріших вузів у країні. Нинішній учбовий рік — 106-й. За свою більш як сторічну історію він виховав цілу плеяду партійних, державних діячів, визначних корифеїв науки.

Це — школа славних революційних, інтернаціональних традицій. З університету вийшли такі революціонери як **Є. Заславський**, один із засновників «Південноросійського союзу робітників», **А. Желябов** — революціонер-народовець, **Є. Щепкін** — професор-комуніст, перший ректор-комуніст університету після Великої Жовтневої соціалістичної революції та інші.

У нашому вузі пройшов найважливіші етапи наукової діяльності визначний вчений-біолог **І. І. Меч-**

ников, іменем якого названий університет. Тут працювали **І. М. Семенов**, **О. О. Ковалевський**, **М. Д. Зелінський**, **В. П. Філатов**, **Д. К. Заболотний** та інші визначні вчені.

У період Великої Вітчизняної війни університету ні на хвилину не припиняв своєї діяльності, надавав значну допомогу у розвитку науково-технічного прогресу.

У боротьбі з фашистськими загартниками віддало своє життя чимало студентів, співробітників університету. І сьогодні, зібра-

лись на ці збори, ми схилиємо перед їх пам'яттю голови.

Нині університет, — говорить далі тов. Богатський, — це визначний науковий центр країни. У ньому безліч лабораторій, обладнаних найсучаснішою апаратурою, приладами, при університеті працюють наукові установи — інститут фізики, астрономічна обсерваторія, ботанічний сад, наукова бібліотека.

В університеті 617 викладачів, понад 350 доцентів та кандидатів наук, 50 професорів, 3 члени-кореспонденти АН УРСР.

Тут проводяться важливі дослідження з суспільних, природничих наук. Виступаючий характеризує кожний з дев'яти факультетів, загальноуніверситетські кафедри.

Студенти добре потрудилися у важкі серпневі та вересневі дні під час спалаху холери у нашому місті, — сказав тов. Богатський. 200 чоловік працювали у складі санітарних дружин, близько 100 — в штабах по охороні обсерваторних пунктів, більше півсотні юнаків несли вахту в органах охорони громадського порядку. Вони надали значну допомогу трудівникам ланів Іванівського та Білявського районів.

Хочеться висловити впевненість, що всі з таким ентузіазмом, з яким працювали, будуть ставитись і до навчання. Ви повинні вироб-

ити в собі такі риси, як працьовитість, наполегливість в оволодінні знаннями, принциповість, інтернаціональний обов'язок, чесність.

— Ви повинні, — сказав тов. Богатський, — прагнути у всьому наслідувати риси **В. І. Леніна**.

Нинішній рік — рік підготовки до XXIV з'їзду КПРС. Немає сумніву, що першокурсники, як і ваші старші товариші по навчанню,

Уважно слухає зал виступ ректора університету професора **О. В. Богатського**.

Фото **В. РЕШЕТНИКОВА**.

з честю складуть Ленінський залік, присвячений XXIV з'їзду КПРС.

З привітанням до першокурсників звернувся декан філологічного факультету професор **І. М. Дузь**, декан фізичного факультету доцент **В. В. Сердюк**, завідувач кафедрою наукового комунізму доцент **Д. М. Щербаков**, секретар комітету комсомолу **Тимофій Ткаченко**. Слова щирої подяки висловили студент першого курсу хімічного факультету **Юрій Коровін**, студентка першого курсу філологічного факультету **Ольга Дрепіна**.

Від імені всіх, хто цього року вступив у студентську сім'ю, вони подякували партії, урядові за можливість здобувати знання, за певнили присутніх, що свято виконуватимуть свій основний обов'язок — добре вчитися.

Група студентів — представники факультетів — від імені присутніх у цьому університетському залі підходять до сцени і в урочистій тиші приймають від президії квіти для покладання на могили Не-

шодавно відбулося засідання кафедри історії КПРС, на якому обговорювалось питання «Про завдання по дальшому поліпшенню викладання суспільних наук у зв'язку з підготовкою до XXIV з'їзду КПРС».

Члени кафедри прийняли зобов'язання до XXIV з'їзду КПРС: по учбово-методичній роботі — систематично відбивати в лекціях і семінарах хід підготовки до XXIV з'їзду КПРС, підготувати до видання учбово-методичний посібник «Семінарські заняття з історії КПРС»; по науковій роботі — доценти **М. І. Голованов** та **П. С. Столяр** зобов'язались закінчити

докторські дисертації, доцент **О. Т. Альошкін**, професор **І. В. Ганевич** повинні підготувати монографії. Готують до захисту кандидатські дисертації старші викладачі **С. М. Дятлов**, **М. П. Краснянський**, викладач **В. В. Козленко**, аспіранти **А. Л. Фіошина** та **Я. І. Потеряйко**.

Прийнято зобов'язання провести цикл лекцій і бесід «Назустріч XXIV з'їзду КПРС».

Викладачі виступатимуть перед трудящими міста і області з лекціями і бесідами, присвяченими підготовці до XXIV з'їзду КПРС.

Н. ХМЕЛЬОВА.

ЗВІТИ І ВИБОРИ

В жовтні розпочалась звітно-виборна кампанія в нашому університеті. Першими звітували комуністи фізичного та хімічного факультетів. Сьомого жовтня відбулися звіти та вибори в партійних організаціях історичного, філологічного, геолого-географічного факультетів, в науковій бібліотеці, в обсерваторії, майстернях.

Комуністи факультету романогерманської філології проводять звітно-виборні збори восьмого жовтня, біологічного та юридичного факультетів і ректорату — дев'ятого. Десятого жовтня звітуватиме за пророблену роботу на зборах комуністів бюро парторганізації військової кафедри, а дванадцятого — механіко-математичного факультету.

Звітно-виборні партійні збори університету відбудуться 21 жовтня.

КОРОТКО

Першого жовтня в університеті розпочався новий навчальний рік в системі партійної освіти. Цього року діятиме 22 методологічних семінари, 6 шкіл основ марксизму-ленінізму, 9 гуртків поточної політики, в яких навчатиметься понад тисячу комуністів та безпартійних.

В системі комсомольської політосвіти діятиме 11 гуртків «Кругозір».

* * *

П'ятого жовтня ц. р. відбулося розширене засідання ради університету з участю партійного, комсомольського та профспілкового активу.

Обговорено питання: «Підсумки 1969/1970 учбового року та завдання колективу університету на 1970/1971 навчальний рік» (доповідач — ректор університету професор **О. В. Богатський**).

Затверджено також план роботи вченої ради університету на 1970/1971 навчальний рік.

Звіт про роботу ради університету буде опубліковано в наступному номері газети.

* * *

7 жовтня цього року на II міжнародний симпозиум з проблем горіння, що відбуватиметься в Польщі, виїхала група наукових співробітників університету. У її складі професор **В. О. Федосєєв**, доцент **Д. І. Поліщук**, доцент **С. К. Асланов**.

* * *

Нещодавно відбулося засідання вченої ради філологічного факультету. На ньому було вшановано завідуючого кафедрою української мови професора **С. П. Бевзенка** з нагоди його 50-річчя.

М. МОРСЬКИЙ.

Методи допомоги першокурсникам

Якщо прислухатися до традиційних порад першокурсникам, то ми помітимо, що ці поради в значній мірі застарілі. Вважалося, що випускник середньої школи мало підготовлений до занять у вузі, і що його передусім потрібно вчити, як працювати з книгою, складати конспекти, слухати лекцію і т. д. Все зводилося до організаційних та методичних порад.

Такі поради потрібні лише тоді, коли мова йде про конкретні завдання студентів. Слід мати на увазі, що сучасний випускник школи вже володіє багатьма методами навчальної роботи, які потрібні у вузі. В старших класах з багатьох шкільних предметів читаються лекції, інколи відбуваються здвоєні уроки, проводяться семінари, до яких учні готуються самостійно, все ширше застосовуються технічні засоби навчання і лабораторні практики, збагачуються знання учнів з улюблених дисциплін поза основною програмою.

Хоч набуті у школі навички навчальної праці ще елементарні, але на них слід спиратись, і всією системою вузівського навчання підносити першокурсника до потрібного рівня учбової діяльності. Не можна спрощувати лекції чи інші заняття. Їх потрібно вдосконалювати педагогічно. Але від студентів слід вимагати засвоєння вузівської програми.

З цього приводу варто послатись на висловлювання першокурсників: «Нам подобається вузівська серйозність», «Дуже цікаво слухати професора, який розкриває неосяжні далі науки». Але є й такі висловлювання: «Читає, як у школі», «Ніби підручник переказує» і т. п. За цими висловлюваннями й криється причина неуспішності; лекції нецікаві, їх не слухають, а потім до екзамена студенти готуються за допомогою «зубрячки». Те ж саме буває і на практичних і семінарських заняттях. Викладач намагається опитати якнайбільше студентів, але не звертає уваги на те, чи вдається йому залучити першокурсників до глибокої інтелектуальної праці.

Ось чому слід всіляко підтримувати досвід тих кафедр, що на-

вчальну роботу на перших курсах доручають найбільш кваліфікованим і досвідченим викладачам. Вони, оці перші лектори і керівники практичних занять, відчиняють першокурсникам двері у храм науки і допомагають створити міцний науковий фундамент для подальшої роботи студента.

Суть так званої адаптації першокурсника полягає, передусім, у тому, що студент переходить на більш широкий діапазон наукового мислення. На відміну від шкільного навчання першокурсник вивчає науку, а не її основи, і має опрацювати певну кількість джерел, мати справу з різними школами і поглядами. Студент дізнається й про ті проблеми, що розроблюються науковцями.

А тому й допомога першокурсникам має подаватись саме у плані скорішого їх залучення до розгляду проблемних питань науки і суспільного життя. І чим глибше входить студент у коло питань самої науки, тим легше і більш продуктивно він опановує усім матеріалом програми.

Звичайно, допомога студентам з боку викладачів і кафедр аж ніяк не може підміняти активних зусиль і наполегливої праці студента. Вузівське навчання — це важка інтелектуальна праця. Викладач і кафедра дбають про те, щоб вона була найбільш ефективною, щоб не витрачались сили на зайві і непотрібні справи. Але без напористості з боку студента і щоденної систематичної самостійної навчальної праці зусилля викладачів і кафедр будуть марними.

Ми виходимо з передумови, що на перші курси в університет прийшли молоді люди за своїм покликанням, що вони свідомо обрали факультет і спеціальність. Це дуже важливо. Добре навчаються передусім ті першокурсники, котрі з інтересом і любов'ю ставляться до майбутньої професії.

Вірно поступають викладачі, котрі надають особливого значення вихованню у юнаків і дівчат (особливо на молодших курсах) студентської гордості і любові до факультету і обраного фаху.

На кафедрах інколи дискутують

щодо методів надання допомоги першокурсникам. Зокрема заперечується як школярство поточний контакт з студентами і контроль за їх навчанням. Тут необхідно підкреслити, що школярство буде лише тоді, коли контакт з студентами зведемо до дрібних повчань. Але поточні зустрічі з студентами на кафедрі, розмови з ними на практичних і семінарських заняттях, виявлення їх внутрішнього світу, розуміння ними головних питань науки і ставлення до окремих проблем її, консультативна допомога по суті складних питань — це не школярство, а шлях глибокого вивчення студента і надання йому завчасної допомоги. Знати студента — це досить важлива педагогічна передумова ефективності навчального процесу і попередження неуспішності.

Особливо важливою умовою роботи викладача є педагогічний такт. Досвід показує, що коли викладач тільки дорікає студентам, то контакти такого викладача з ними не тільки не дають користі, а завдають шкоди навчання.

Університет переходить на новий режим занять. Вісімдесятихвилинні лекції і практики без перерви дають нам певні заощадження у часі, що має поліпшити умови для самостійної роботи студентів. Це добре. Проте слід мати на увазі, що цей захід ставить перед кафедрами досить важливі педагогічні і методичні проблеми. Оскільки скорочується лекційний час, по-іншому мають бути складені робочі плани (повинні бути більш чітко визначені проблемні питання, матеріал для самостійного опрацювання), планування лекцій вимагає більшої дедактичної обробки і більш глибокого розкриття проблеми. Семінари і практики теж не просто скорочуються, а дидактично перебудовуються, і вимагають більш ґрунтовної самостійної підготовки студента. Особливого значення ці зміни мають на перших курсах, де тільки починається вироблення вузівського режиму занять.

І. КОБИЛЯЦЬКИЙ,
доцент, завідувачий кафедрою педагогіки.

ЗДРАСТУЙ, РІК НАВЧАЛЬНИЙ!

Ні, календар не помилився. Це було дійсно перше жовтня. Цього для розпочалих занять на всіх факультетах нашого університету. Отож, нікому не дивно було бачити на вулицях сотні студентів, що поспішали до рідних аудиторій.

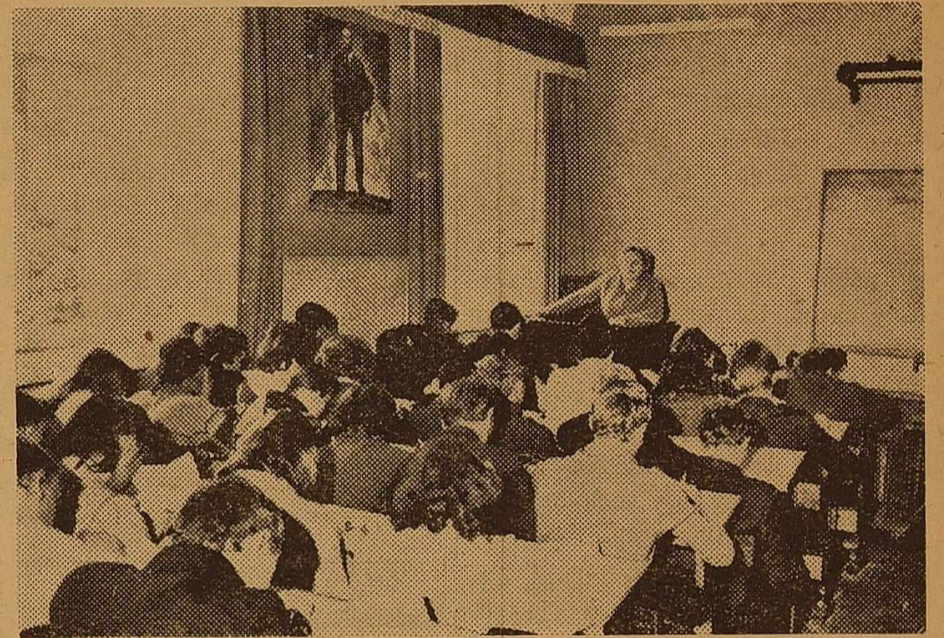
Ще на підході до свого факультету ми, студенти-філологи, почули бадьорі звуки оркестру. На подвір'ї жваво, гамірно. Всюди розмови, сміх. А оркестр награв різноманітні мелодії. Проте танцювати ніхто не наважується, аж поки приклад не подає сам декан факультету Іван Михайлович Дузь. І крига миттю розтає. Подвір'я сповнюється танцюючими парами...

Потім всі звуки вшухають. І. М. Дузь поздоровляє присутніх

з початком нового навчального року. Він підкреслює, яким має бути наступний рік. І виступаючі — ректор ОДУ, професор О. В. Богатський, професор Г. А. Вязовський, студентка п'ятого курсу В. Тимченко говорять про те, що в цьому році, як і в попередніх, наші найголовніші завдання — вчитись, вчитись якомога краще і ретельніше.

Найстаріший викладач факультету професор Н. І. Букатевич урочистим дзвоником оголошує початок занять. Аудиторії приймають близько восьми сот філологів, від першого і до п'ятого курсу. Новий навчальний рік почався...

Л. ПЕЛЬЦМАХЕР.

На першій лекції.

Фото В. РЕШЕТНИКОВА.

Концерт філологів

Студенти-філологи, які працювали в с. Благоево Іванівського району, дали концерт в місцевому клубі. Він залишився в пам'яті і студентів, і жителів села надовго.

Радо зустрічали глядачі В. Сидельникова, В. Козлова, які зачарували усіх своїми голосами.

...Ліричні пісні змінюються гуморесками та веселими сценками. Гучними аплодисментами нагоро-

див зал Валентину Костиркіну та Валентину Мийнову, а також Володимира Савруцького. Концерт пройшов цікаво, весело і радо було бачити, що всі, хто прийшов до клубу, залишилися задоволеними.

Г. БОЖЕНКО, студентка четвертого курсу філологічного факультету.

НСТ. ПЛЮСИ І МІНУСИ

Студенти, особливо молодших курсів, часто запитують: «Що таке НСТ?», «Яку роботу воно провадить?», «Хто може бути членом НСТ?», і, навіть, «А коли ходиш в якийсь гурток, то чи ти є вже членом НСТ?» і т. д.

Доводиться пояснювати їм все детально, але часто (дуже часто) вони залишаються незадоволеними відповіддю. Мета статті доповнити уяву студентів про НСТ.

Діяльність наукового студентського товариства на механіко-математичному факультеті включає такі форми роботи: гуртки, семінари, огляд студентських наукових робіт, конференції, випуск «Наукового бюлетеня». Минулого навчального року при кожній з семи кафедр факультету працював науковий студентський гурток чи семінар. В роботі гуртків та семінарів брали участь студенти всіх 3-х курсів. Це М. Василевський, Г. Лосев, О. Айзенштат, Ю. Карлович, В. Кротов та інші.

Кращі роботи були подані на конкурс. На республіканському конкурсі наукових студентських робіт, що проходив весною цього року в Києві, студент четвертого курсу Г. Миловідов за роботу «Філософські проблеми лінійної подібності» (науковий керівник професор А. І. Уйомов, кандидат філософських наук В. І. Богданович) зайняв перше місце, студент четвертого курсу О. Василевський за роботу «Про одне інтегральне представлення для аналітичних функцій і його застосування» (науковий керівник професор Г. С. Литвинчук) одержав другу премію.

На районному огляді робіт студенти П. Ковальов (п'ятий курс), Л. Лук'янова (четвертий курс) одержали першу премію, Л. Титаренко (четвертий курс) — другу премію.

Минулого року в науковій конференції університету взяли участь 34 студенти нашого факультету. В цьому ж році — 43 студенти,

в тому числі доповіді з суспільних дисциплін прочитало 18 осіб.

Деякі студенти взяли участь в науковій конференції Київського університету, де успішно виступили зі своїми роботами (М. Василевський, В. Коляда, Г. Миловідов).

Важливо відзначити, що, як правило, в роботі НСТ беруть участь ті студенти, які добре вчаться.

В минулому навчальному році оформлено два випуски «Наукового бюлетеня». Великою популярністю користувалась рубрика «Наукове слово», де вміщувались замітки про наукову діяльність студентів.

В роботі НСТ факультету є й недоліки. По-перше, порівняно мала кількість студентів бере участь в його діяльності. По-друге, не завжди достатньо чітко і оперативно працювала сама рада НСТ факультету, не завжди своєчасно виходив «Науковий бюлетень», часто студенти не інформувались

про наукові успіхи членів товариства. Хотілось би, щоб студенти механіко-математичного факультету частіше залучались до участі у виконанні госпдоговірних тем і держбюджетної наукової дослідницької роботи на кафедрах. Це стало б однією з найефективніших форм залучення студентів до науково-дослідної роботи. І, по-третє, не був налагоджений зв'язок з радами НСТ на інших факультетах. Це дуже важливо, оскільки без такого зв'язку не може успішно працювати НСТ університету.

Як недолік, хочеться відзначити, що до цього часу у нас немає статуту НСТ університету, який би чітко визначав мету і форми роботи студентського наукового товариства, його структуру, права і обов'язки його членів. Ось, наприклад, якими є окремі пункти статуту НСТ Московського вищого технічного училища ім. Баумана:

«МВТУ організовано на базі студентських наукових гуртків, створених вперше в Росії в стінах МВТУ великими російськими вче-

ними і «батьком російської авіації» Миколою Єгоровичем Жуковським в 1910 році...

§ 13. Кожному членові НСТ видається членський квиток встановленого зразка і значок...

§ 17. За активну і плідну участь в науковій роботі кращим членам НСТ — випускникам училища — видається Диплом НСТ.

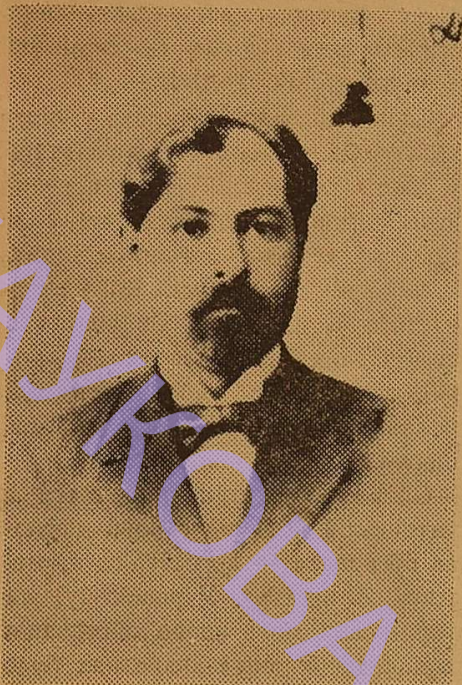
Диплом НСТ дає право переважного вибору роботи при розподілі молодих спеціалістів і є рекомендацією для вступу в аспірантуру».

Немає у нас і ради НСТ університету. Рада ж повинна відігравати важливу роль в організації і проведенні конференцій, оглядів студентських робіт, координувати діяльність НСТ університету.

Чітка, налагоджена робота НСТ на факультетах не тільки допоможе виявити талановитих студентів, здатних до наукової роботи, але й буде однією з умов підвищення успішності.

С. НОРКІН, голова ради НСТ механіко-математичного факультету.

МУЖНІЙ СИН НАРОДУ

Одеський державний університет протягом своєї історії виховав цілу плеяду державних і громадських діячів, вчених, письменників, журналістів, вчителів, визначних працівників народного господарства.

Газета має намір публікувати матеріали про діяльність, ратні і трудові діла своїх вихованців.

Розпочинаємо наші публікації розповіддю про письменника, видатного діяча Комуністичної партії і Радянської держави, мужнього сина азербайджанського народу, випускника університету Наримана Нариманова.

У 1902 році він вступив на медичний факультет Новоросійського (Одеського) університету, єдиного на той час університету, що був на півдні Росії. Скоро він заслужує авторитет серед своїх товаришів.

Революційна ситуація 1903—1904 рр., посилення керівної ролі Одеського комітету більшовиків, діяльності ленінської «Искры» та іскрівських агентів в Одесі, розповсюдження газети серед трудящих — мало велике значення для молоді, значно підвищило загальнополітичний рівень всього студентства.

В 1903 році в ході загальної політичної забастовки на півдні Ро-

сії студентський рух в Одесі набув широкого розмаху. Передові студенти перейшли до активної політичної боротьби.

У своїх дописах члени інспекції особливу увагу акцентували на ролі Н. Нариманова в організації мітингів та зборів.

Під впливом революційної боротьби пролетаріату революційне студентство перетворилось в серйозну політичну силу.

Початком першої російської революції були події 9 січня 1905 року в Петербурзі. Розстріл петербурзьких робітників викликав обурення серед студентів Новоросійського університету та інших учбових закладів.

16 січня 1905 року прогресивна частина студентства організувала демонстрацію протесту й вийшла на вулиці міста. Серед її учасників був і Н. Нариманов.

В суворі дні 1905 року Н. Нариманов вступає до лав РСДРП. Він організовує збори, закликає до боротьби з самодержавством. А в 1908 році Н. Нариманов, закінчивши Одеський університет, отримавши звання лікаря, повертається до Баку. Скоро Н. Нариманов заарештовують за революційну пропаганду серед персидських робітників і висилають на п'ять років до Астрахані.

В 1913 році закінчується строк заслання Н. Нариманова. Він повертається в Баку і знову включається в революційну роботу. В 1918 році боротьба бакінського пролетаріату за Радянську владу закінчилась перемогою.

В 1922 році Н. Нариманов бере активну участь в роботі першого Всесоюзного з'їзду Рад. З'їзд затвердив договір про утворення Союзу РСР, обрав виконавчий комітет СРСР, до складу якого ввійшло 371 член і 138 кандидатів. Головами ЦВК були обрані М. І. Калінін, Г. І. Петровський, Н. На-

рیمانов та А. Г. Червяков.

Н. Нариманов був делегатом XI, XII, XIII з'їздів партії, був членом ЦК РКП(б). В останні роки свого життя він займається публіцистикою і журналістикою. Його роботи «Ленін і Схід», «Рік роботи без Леніна», «Національне питання», «Шляхи розуміння наукового комунізму» та інші являють собою яскравий зразок пропаганди всепермагаючого марксистсько-ленінського вчення.

Серце невтомного революціонера, видатного діяча Комуністичної партії перестало битися 19 березня 1925 року.

Трудящі міста Одеси, в якому починав свою революційну діяльність Нариман Нариманов, як і трудящі всієї країни, глибоко сумували з приводу важкої втрати.

Ім'я Наримана Нариманова увіковічене також і в Одеському університеті. У вестибюлі головного корпусу на меморіальній дошці поряд з видатними діячами науки — випускниками університету — золотими буквами висічено й ім'я Наримана Нариманова.

В. АГАСІЄВ, студент п'ятого курсу історичного факультету.

З ВІДРЯДЖЕНЬ ДАЛЬНІХ ПОВЕРНУВШИСЬ

РІК БЕЗПОСЕРЕДНІХ ВРАЖЕНЬ

Зовсім недавно (хоч минув рік) у доброзичливому товаристві словенців і хорватів їхав з Белграда, одного з найстаровинніших міст Європи (2400 років), до Загреба — столиці Хорватської Соціалістичної Республіки, що площею, за рахунок садів і парків, в півтора рази перевищує Белград. Тут чекала і вабила викладацька робота і праця над хорватсько-сербсько-українським словником на філософському факультеті 300-літнього Загребського університету.

Був погожий суботній день. По обидва боки рівнинної і нарядженої по-осінньому Воеводини, житиці Югославії, простягалися виірлі кукурудзяні масиви. Багато з таких смуг і квадратів вип'ячували перед подорожніми труд, смаки і можливості свого хазяїна-газди та його родини... Живописні асоціації мої були на рівні Прикарпаття, десь між Чернівцями і Вижицею.

Близько сьомої (за місцевим часом; за московським — близько дев'ятої) під скісні проміння надвечірнього сонячного диску перетіли ріку Саву, яка в Белграді біля чудового і величного Калемегданського парку і стародавньої фортеці з військовим музеєм, що досить повно представляє і возвеличує героїчну національно-визвольну боротьбу югославського народу і участь радянських воїнів-визволителів, зливається з неголлубим, повноводним і поважним Дунаєм. Я опинився на трохи димному від спалюваного паровозами вугілля загребському вокзалі.

Рукописання і привітання, зустріч з загребським старожилом Михайлом Івановичем Ільяшем, тепле перше знайомство з колегами, справжніми загребчанами, — і зовсім скоро з 16 поверху тільки-но освоєного хмарочосу у

Новому Загребі (у нас це були б «Черемушки») без особливих зусиль відшукав очима радянський павільйон на місцевому «велесаймі» (буквально «великому базарі»), де щороку відбуваються міжнародні і регіональні виставки. Востаннє пощастило побувати на виставці квітів, покровителем якої була Йованка Тіто.

У перший загребський вечір вперше пощастило побувати на концерті прославленого колективу Образцова. У слові-привітанні, тепло зустрінутий всіма, Образцов згадав щирі незабутні зустрічі зразу ж після перемоги над фашистами. Дружніми і звучними оплесками його зустрічали як давнього знайомого. Конферансье, який вів увесь концерт тільки хорватсько-сербською мовою, винятково майстерно імітував її мелодію і ритміку. Ритм, темп і мелодія — це вельми істотні риси хорватсько-сербської мови, що й досі в більшій або меншій мірі зберігає дуже давній праслов'янський музикальний наголос.

Здається, можна мати чималий словниковий запас, вправно з погляду структури мови будувати фрази — і все ж це далеко до колоритного живого мовлення. І навіпаки, можна допускати огріхи при будованні фрази, ковтати незвичні для східних слов'ян закінчення, проте при дотримванні натуральної ритміки і мелодики місцеві жителі можуть задуматися, яку з багатьох тут говірок ви репрезентуєте: чакавську, штокавську чи кайкавську (назва походить від вимови питально-відносного займенника «що»). Принагідно відзначимо, що сукупність відмінностей досить і досить споріднених мовних систем за взаємною згодою, після пошуків, роздумів і дискусій, привела до користуван-

ня терміном «сербськохорватська мова» — у Сербії і хорватсько-сербська — у Хорватії.

Коли в перші дні слухав місцеву радіопередачу про старослов'янську мову (виступала жінка-славист з Академії Наук), подумав, що напевне, саме так треба було б прочитати загальновідому давньохорватсько-слов'янську пам'ятку «Слово о полку Ігоровім». Поступово відчулося, що місцеві жителі, у більшій мірі жінки, у меншій, чоловіки, не просто говорять-розмовляють, а дуже й дуже невимушено наспівують, готуючись знайти потрібну ноту. Подумалося згодом: недарма, певно, в Югославії так багато фестивалів пісні, переважно ліричної, навесні — в центрі (у Хорватському Загор'ї, Словенії, містах Сараєві, Белграді), а влітку — поближе до відпочиваючих, на берегах і островах чаруючої Адриатики — у Спліті, Пулі, Дубровнику тощо.

Не приховую — Загреб сподобався ще з ночі, де зовсім неочікувано мене пробудили півні. Тільки вранці дізнався, що поряд з хмарочосами-«небодерами» — справжнісіньке сільце. Наступного ж вечора після довготривалого блукання містом не без меншого здивування почув виразний жаб'ячий концерт. Це вже з берегів Сави. І якимось непомітно і натурально почав відчувати і переживати місцеві контрасти і напружено готуватися до перших занять і зустрічей з моїми новими студентами, для яких я, що зрозумілося потім, був не лише викладачем української мови й літератури, але й гостем.

В. П. ДРОЗДОВСЬКИЙ, доцент.

(Далі буде).

ВІРНА ЗАПОВІТАМ ВОЖДЯ

У ленінському, ювілейному році вийшло з друку чимало праць, присвячених життю і діяльності вождя світового пролетаріату В. І. Леніна.

Однією з таких праць є книга доктора історичних наук професора С. К. Мельника «Делегат більшовиків Одеси».

У книзі автор широко висвітлює діяльність В. І. Леніна по керівництву Одеською партійною організацією, використовуючи для цього великий фактичний та архівний матеріал.

С. К. Мельник розповідає про боротьбу проти опортунізму, «еконімістів» в Одеській партійній організації, про діяльність в Одесі агентів «Искры» Р. С. Землячки, Д. І. Ульянова, В. В. Воробського та інших.

Автор книги яскраво висвітлює діяльність Одеського комітету РСДРП в організації революційних виступів робітників, сільської бідноти, солдатів і матросів. Він наводить документи архівів Москви, Києва та Одеси, які цитуються в окремих місцях.

Значну увагу С. К. Мельник приділяє боротьбі Одеського комітету РСДРП у період між другим та третім з'їздами партії, показує ту боротьбу, яку провадили більшовики Одеси по наданню допомоги Миколаївському і Катеринославському комітетам.

Цікавими є розділи «Початок народної революції», «Новий наступ пролетаріату», «Перемога Великого Жовтня». Читач знаходить цікаві матеріали про повстання на броненосці «Потьомкін», про діяльність одеських більшовиків в

роки реакції та першої світової війни.

Досить детально описує автор становище одеських більшовиків після перемоги Лютневої буржуазно-демократичної революції. В Одесі в цей час налічувалося десь 50—60 членів більшовицької партії. Але, як пише автор, вплив більшовиків у радах зростав. Їх ряди поступово поповнювались. В квітні 1917 року в Одесі було вже близько 300 більшовиків. Автор пише про нові успіхи більшовиків Одеси в боротьбі за маси наборах делегатів на II Всеросійський з'їзд Рад.

Напередодні Жовтневої революції значно зміцніла Червона Гвардія Одеси. Автор детально описує підготовку та проведення збройного повстання в Одесі Військово-революційним комітетом. Показано перші кроки за зміцнення Радянської влади після перемоги збройного повстання.

Зв'язки з В. І. Леніном не переривалися і в повожтневі роки. Про них в книзі ґрунтовно описано в розділах «В боях проти білогвардійців та інтервентів» і «Всенародна любов».

Вірною заповітам В. І. Леніна залишилась Одеська партійна організація і вся трудова Одеса назавжди.

Книга «Делегат більшовиків Одеси» стане в нагоді партійному та комсомольському активу, вченим, викладачам, студентам. Її з великим інтересом прочитають і широкі кола читачів.

П. НЕКРАСОВ, доцент.

АКТИВІЗАЦІЯ ПРИЗАБУТИХ СЛІВ

СЛОВО ПРО СЛОВО

У словниковому складі кожної мови є такі групи слів, що активізуються і набувають актуальності тільки протягом певного періоду в житті суспільства. Такий період з часом минає. Актуальність слів втрачається; вони поступово забуваються і переходять із активного в пасивний фонд словникового запасу мови.

Останнім часом спостерігались вияви інфекційних кишкових хвороб. У зв'язку з цим у нашій повсякденній мові активізувались, стали часто вживатись призабуті і назви деяких інфекційних хвороб, і назви санітарних заходів по боротьбі з цими хворобами. З історією деяких назв цих хвороб та заходів боротьби з ними ми й хочемо ознайомити читачів нашої газети.

До гострих інфекційних хвороб передусім належить **холера**, батьківщиною якої є Індія. Першим європейським містом, в яке була занесена з Індії в 1823 р. холера, було м. Астрахань. У дореволюцій-

ній Росії спалахи холери траплялись досить часто. Протягом XIX ст. від неї загинуло близько мільйона людей. «Холера з заступом ходила, — писав Т. Шевченко, — Та гробовища рила, рила».

Та хоча перший спалах холери в Росії стався на початку XIX століття, назва цієї хвороби і в російській, і в українській мові була вже відома на початку XVIII ст. У російську, і в українську, як і в усі європейські мови, слово **холера** зайшло з латинської, яка в свою чергу запозичила його з грецької мови. У грецькій мові це слово утворилося шляхом словоскладання з двох слів: **холе** — «жовч» і **рео** — «течу», бо греки помилково думали, що холера викликається посиленням виділення і розтіканням в організмі жовчі.

Однією з найпоширеніших кишкових інфекційних хвороб, при якій уражається переважно товстий кишечник, є **дизентерія**. І в російській, і в українській літературній мові слово **дизентерія** почало

вживатися на початку XVIII ст. І в нашій мові, як і в інших європейських, слово це через латинську мову було запозичене з грецької. У грецькій мові воно утворилось з двох слів: **диз** — «важко, боляче» і **ентерон** — «кишки».

Та поряд з міжнародним медичним терміном «дизентерія» в мові кожного народу існують і рідномовні назви цієї хвороби. Так, в українській мові існує понад десять назв її. Ось тільки деякі з них: **бігунка, пронос, свистуха, різачка, кривавиця, червінка**. Всі ці слова утворилися тільки на ґрунті української мови. Кожне з них за народними спостереженнями виділяє, називає одну з якоїхось зовнішніх ознак цієї хвороби. Так, у назві **різачка** підкреслюється, що випорожнення шлунку супроводжується болями, різью, а в назвах **кривавиця, червінка** зверта-

ється увага на те, що випорожнення шлунку супроводжується кровотечею.

Із назв запобіжних санітарних заходів, які вживаються для того, щоб пошесні хвороби не поширювались, прокоментуємо **карантин і обсервація**.

Слово **карантин** у нашій літературній мові може вживатись у таких двох значеннях: 1) ізоляція на певний строк хворих людей і осіб, які з ними стикались; 2) припинення виїзду людей із заражених місцевостей, а також в'їзду до них, щоб не поширювати пошесної хвороби.

Слово **карантин** утворилось в італійській мові на базі латинського слова **квадрагінта**, уживаного в значенні «сорок». Отже первісне значення слова **карантин** було — «сорокденний строк ізоляції хворих». Із таким значенням слово **карантин** спочатку було запозичене з італійської у французьку мову. У кінці XVIII ст. із французької воно було запозичене в росій-

ську та українську мови. Однак тепер у наших мовах слово **карантин** уживається в значенні «певний строк ізоляції хворих», який визначається об'єктивним станом речей, а не за терміном «сорокденний строк».

Слово **обсервація** також у літературній мові може вживатись у двох значеннях. Так, у повсякденній мові воно вживається в значенні «спостереження, огляду». У медичній термінології воно вживається в значенні «ізоляція в спеціальних приміщеннях здорових людей, щоб простежити, чи не захворіли вони на якусь пошесну хворобу».

Слово **обсервація** утворилося в латинській мові від основи дієслова **обсерваре** — «спостерігати, стежити, оглядати». У російську та українську мови слово **обсервація** в наведених вище значеннях було запозичене десь у XVIII ст. або з німецької, або з французької мови.

А. МОСКАЛЕНКО, доцент.

ДОСЛІДЖЕННЯ ГЕОГРАФІВ

Минуло 125 років з дня заснування (1845) Російського географічного товариства (нині Географічне товариство СРСР).

Його створення відіграло важливу роль в науковому і культурному розвитку Батьківщини.

Численні експедиції, споряджені Географічним товариством, працювали в Сибіру, на Далекому Сході, в горах Середньої Азії, в Арктиці і Антарктиді, в Центральній та Південній і Південно-східній Азії, в Африці, Новій Гвінеї, на просторах світового океану. Географи глибоко вивчають також природні умови давнообжитих районів з метою найбільш раціонального використання їх в сільському господарстві, промисловості і будівництві, а також успішно розробляють економіко-географічні проблеми.

Весь світ шанує імена великих

російських дослідників Ф. П. Літке, К. М. Бера, Ф. П. Врангеля — ініціаторів організації товариства.

Всесвітньовідомі президенти товариства: П. П. Семенов Тянь-Шанський, Ю. М. Шокальський, М. І. Вавілов, Л. С. Берг, Є. М. Павловський, С. В. Колесник, Багато великих вчених-географів, геологів, економістів, біологів, ґрунтознавців зв'язали своє життя з діяльністю товариства.

На сьогоднішній день Географічне товариство СРСР налічує в своєму складі понад 10 тисяч членів. Під його керівництвом працюють географічні товариства союзних республік і їх відділення. В Одесі, зокрема, створено Одеське відділення географічного товариства України, головою якого є доцент Г. П. Міщенко. Воно об'єднує близько 100 чоловік — географів одеських вузів, вчителів географії,

студентів, моряків. Відділення працює в тісному контакті з географічними кафедрами вузів, з Інститутом біології південних морів, з Інститутом підвищення кваліфікації вчителів, з обласним товариством «Знання». Основний напрям дослідницьких робіт одеських географів — всебічне вивчення природних умов південного заходу УРСР, Чорного моря та лиманів, клімату Карпат, структури міського розселення, географії трудових ресурсів.

У червні 1970 р. — на другому з'їзді Географічного товариства УРСР, на п'яти його симпозиумах було заслухано 7 доповідей членів Одеського відділення. Зараз одесити діяльно готуються до участі в ювілейному з'їзді Географічного товариства СРСР, який відбудеться наприкінці 1970 року в Ленінграді. Ю. АМБРОЗ, доцент.

ВІДКРИТА ПЕРЕДПЛАТА на радянські і зарубіжні газети і журнали на 1970 рік.

Передплата приймається і журнали, в тому числі і на всі партійні, політичні, газету «ЗА НАУКОВІ КАДРИ» громадські і технічні газети

ПЕРЕДПЛАТУ ВІД СПІВРОБІТНИКІВ І СТУДЕНТІВ ПРИЙМАЮТЬ НА ВСІХ ФАКУЛЬТЕТАХ, В УСТАНОВАХ ТА В АДМІНІСТРАТИВНО-ГОСПОДАРЧІЙ ЧАСТИНІ ГРОМАДСЬКІ УПОВНОВАЖЕНІ.

Редакція газети „За наукові кадри“ разом з комітетом комсомолу оголошують

ОГЛЯД-КОНКУРС

робіт фотографів-любителів на честь 53-ї річниці Жовтня. Кращі фотографії будуть опубліковані в газеті.

Строк подання робіт на конкурс — 30 жовтня 1970 р.

Фото здавати в редакцію газети «За наукові кадри».

Не в міру сил

У цьому році студенти механіко-математичного, філологічного та фізичного факультетів разом трудилися у радосні «Дружба народів» Іванівського району.

Особливо ж хочеться відзначити добру роботу мехматівців — студентів-сестер Людмили та Антоніни Новохацьких, які замість

200 кілограмів винограду збирали його в день по 250 кілограмів.

Перевиконували денні завдання А. Каїв, М. Омелян, Т. Холод, О. Шах, В. Сорочинська, Н. Гайдамака, Г. Кухтик, Л. Бокий.

Не відставали від математиків і студенти філологічного факультету. Студенти В. Друмова, Л. Ко-

лесник, Н. Тараненко та ін.

Не в міру своїх сил працювали студенти фізичного факультету. Своєю несумлінністю в роботі вони тягнули факультет назад.

Чому фізики погано працювали — повинні зробити висновок керівники факультету.

І. ХАВЕР, керівник групи.

Праці наших вчених

СУСПІЛЬНІ НАУКИ

ГАНЕВИЧ І. В. «З досвіду ідейно-виховної роботи комсомольських організацій Криму і Червонопрапорного Чорноморського флоту в період будівництва комунізму (1959—1965 рр.)». Матеріали першої республіканської науково-теоретичної конференції, присвяченої 50-річчю ЛКСМ України. «Комсомол України — активний помічник партії в справі комуністичного виховання молоді» (19—22 травня 1969 р.). Випуск II, Одеса, 1970, стор. 78—86.

ГОНЧАРУК Г. І. «До питання про періодизацію технічного навчання робітничої молоді України (1928—1937 рр.)». Там же, стор. 29—34.

ПІЩЕВСЬКИЙ А. Л. «Комсомол України — вірний помічник партії в патріотичному вихованні

учнівської молоді (1944, 1950 рр.)». Там же, стор. 68—71.

СВІТЛИЧНИЙ В. І. «Молодь Чорноморського пароплавання в боротьбі за технічний прогрес (1959—1965 рр.)». Там же, стор. 90—94.

ЯРЕЩЕНКО О. С. «Комсомол України — вірний помічник партії в естетичному вихованні підрастаючого покоління в період будівництва комунізму». Там же, стор. 100—103.

СКРИПНИК М. О. «В. І. Ленін і революційний рух робітничої молоді на початку XX століття». Там же, стор. 3—7.

СТАРКОВА З. С. «Комсомольська газета «Молода гвардія» (1922—1930 рр.)». Там же, вип. 1, стор. 90—93.

ЯКУПОВ Н. М. «В. І. Ленін о задачах партії большевиков по превращению войск в составную часть политической армии революции». «Труды училища», № 11. Высшего военно-политического училища Советской Армии и Военно-Морского Флота, Львов, 1970.

ЯКУПОВ Н. М. «Борьба большевиков Украины за осуществление ленинских идей о завоевании армии на сторону социалистической революции (1917 — январь 1918 гг.)». Междомственный научный сборник «В. И. Ленин и большевистские организации Украины (1903—1918 гг.)». Научные труды по истории КПСС, Вып. 36, 1970.

Серед квітів.

Фотоетюд В. СИНЕЛЬНИКОВА.